

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : โรงเรียนวัดหนองตะครอง
THE DEVELOPMENT OF STUDENT - CENTERED LEARNING BY
PARTICIPATORY ACTION RESEARCH : WAT NONGTAKRONG SCHOOL

อัญลักษณ์ อัยวรรณ *

ดร.สถาพร ชื่นโต**

ดร.อิสเรศ พิพัฒน์มงคลพร***

วันรับ 15 / ธันวาคม / 2563

ตรวจสอบ 17-20 / ธันวาคม / 2563

ตอบรับ 23 / ธันวาคม / 2563

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ มีวัตถุประสงค์
ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
ของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่
เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนวัดหนองตะครอง
ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา
คณะกรรมการสถานศึกษา ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
สถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 52
คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์

เอกสาร การใช้แบบสำรวจสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการสังเกตและการ
สัมภาษณ์ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์
ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
ของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ มี 2 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่
ห้องเรียนและห้องประกอบต่าง ๆ ไม่เอื้อต่อการจัดการ
เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วัสดุครุภัณฑ์
ภายในอาคารเรียนและอาคารประกอบ อยู่ในสภาพ

*นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย Krusangdow@gmail.com

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย

***รองศาสตราจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ไม่พร้อมใช้งาน แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนการสอนสื่อประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ครูขาดทักษะการผลิตสื่อ ใช้สื่อ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ครูขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูขาดทักษะการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนการสอน ขาดทักษะการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอกและครูไม่ครบชั้น

2. ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการนำโครงการพัฒนาที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วยโครงการจำนวน 5 โครงการ ได้แก่ 1)โครงการความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนวัดหนองตะครอง 2) โครงการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา 3)โครงการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน 4)โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5)โครงการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย ผลการดำเนินการโครงการดังนี้ 1) ด้านความร่วมมือ พบว่า ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี ส่งผลให้การดำเนินงานสำเร็จอย่างรวดเร็ว สามารถแก้ปัญหาด้านความขาดแคลนงบประมาณ 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า คณะครูทุกท่านนำหลักสูตรสู่การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แก้ปัญหาการสอนไม่ทันเหมือนการสอนตามแบบเรียน เมื่อสอนตามตัวชี้วัดของหลักสูตร 3) ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า นักเรียนตั้งใจเรียน มีความสุข และ

สนุกสนานกับการเรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้รับการพัฒนาทุกกลุ่มสาระ การปรับชั้นเรียนและตารางเรียนส่งผลให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แทนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง 4) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พบว่า แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้รับความสนใจจากนักเรียนเป็นอย่างมาก 5) ด้านการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนพบว่า นักเรียนได้รับการส่งเสริมศักยภาพด้านกีฬา ด้านภาษาอังกฤษ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านอาชีพ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, โรงเรียนวัดหนองตะครอง

ABSTRACT

The purposes of this research were as follows; 1) to study the current situations, problems and needs of learning management development of student-centered learning, and 2) to develop student-centered learning management of Wat Nongtakhong School by participatory action research process. The data were collected from 52 key-informants consisting of teachers, educational personnel, school board advisors, and students' parent network by observations, in-depth interviews and focus group discussions, and then analyzed by content analysis.

The results of the research found that:

1. The current situations, problems and needs of student-centered learning management development had 2 aspects; 1) In management, the classrooms and assembly rooms were not conducive to the student-centered teaching and learning, the conditions of classroom materials and school buildings were not ready in use, school learning resources were not conducive to the student-centered learning management, and there were lacks of curriculum management and teaching materials. 2) In teaching and learning, the teachers required skills in media production, use of media, tools, equipment, innovation and technology, the teacher lacked of skills in implementing the curriculum, measurement and evaluation, the teachers taught the subjects out of their major qualifications, and the number of teachers did not match the number of classrooms.

2. The results of the development of student-centered learning management with a participatory action research process by implementing 5 development projects; 1) Collaboration project for development of Wat Nongtakhrong School, 2) School curriculum management project, 3) Teaching and Learning adjustment program project, 4) Student-centered learning resource development project, and 5) Learners' multi-potential promotion project. The results of project operations were as follows; 1) In Cooperation, the school had a

good cooperation from the community and that resulted to the operation completeness in a short time and the shortage of school budget, 2) In student-centered learning curriculum management, the teachers could cover the lesson contents in each semester, 3) In student-centered learning management development, students paid more attention to their study, studied happily and joyfully, had improvement in learning achievement in every subject, and furthermore, the teachers could adjust the classrooms and the class schedules by learning through satellite television system, 4) In learning resources development, student-centered learning resources highly interested instruction students' attention, and 5) In students' potential promotion, students are enhanced in athletic potential, English language skills, morality and ethics, and career with the cooperation of community in quality education management.

Keywords: Student-centered learning management, Participatory Action Research, Wat Nongtakrong School

บทนำ

การจะเปลี่ยนแปลงการศึกษาไปสู่ศตวรรษที่ 21 นั้น ต้องเริ่มสร้างครูที่กล้าลอง กล้าทำ มีแนวคิดเดียวกันเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยไม่จำเป็นต้องไปเริ่มที่กระทรวงศึกษาธิการ อาจจะเริ่มจากคนไม่กี่คน หรือกลุ่มคนเล็กๆ จากผู้บริหาร ครู ที่มีเป้าหมายเดียวกัน และโรงเรียนที่มีแนวคิด

เดียวกันมาร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการเรียนรู้ทักษะชีวิตให้กับเด็ก (สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์, 2555) ผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยีและการเรียนรู้ของนักเรียน จากผู้สอนคือผู้ถ่ายทอดปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะวิธีการค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่างๆ สร้างความเข้าใจด้วยตนเองจนเกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย

ในการปฏิรูปการศึกษาจะต้องปฏิรูปการเรียนการสอนหรือปฏิรูปการเรียนรู้เป็นอันดับแรก โดยครูอาจารย์ในทุกสถานศึกษาจะต้องเลิกการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนเป็นยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสาระสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นเป็นการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเน้นประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ พร้อมทั้งคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นการปฏิรูปการเรียนรู้จึงควรเริ่มที่สถานศึกษาทุกแห่ง ดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (คณะวิทยาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับทิศนา ขัมมณี (2557) หลักการและกระบวนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีมีหลากหลาย

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดหนองตะครอง ยังคงยึดครูเป็นศูนย์กลาง จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ไม่ผ่านเกณฑ์

การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ผลการประเมิน ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน อยู่ในระดับคุณภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วน ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ซึ่งทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ไม่มีคะแนนพัฒนาการเนื่องจากปีการศึกษา 2554 มีค่าเฉลี่ยร้อยละน้อยกว่าปีการศึกษา 2553 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2555, หน้า 50)

จากเหตุผลและความสำคัญในพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับจุดเด่นของหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นทักษะกระบวนการ ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีแนวคิดในการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ โรงเรียนวัดหนองตะครอง เป็นกลุ่มเป้าหมายสำหรับกรณีศึกษาในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามสภาพปัญหา และความต้องการอย่างแท้จริงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียน อันเป็นเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และ

ความต้องการ ของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนวัดหนองตะครอง

2. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนวัดหนองตะครองด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาในพื้นที่โรงเรียนวัดหนองตะครอง หมู่ 2 ตำบลหนองตากยา อำเภอนาม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

ขอบเขตเนื้อหา

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนวัดหนองตะครอง

ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

การวิจัยนี้กำหนดให้มีกลุ่มเป้าหมายจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย คณะครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ที่ปรึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณะครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ที่ปรึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

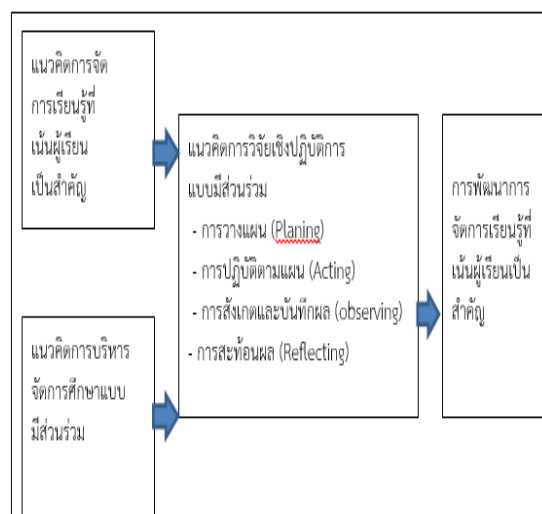
ขอบเขตด้านระยะเวลา

กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กรณีศึกษาโรงเรียนวัดหนองตะครองหมู่ 2 ตำบลหนองตากยา อำเภอนาม่วง

จังหวัดกาญจนบุรี ได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและพัฒนา โดยนำแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory Action Research) กระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป้าหมายเพื่อค้นหาความจริงที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง(Cher,2009, p.10) และเพื่อให้ได้องค์ความรู้ทั้งทางวิชาการ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการพัฒนาผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีวงจรการวิจัยด้วยการปฏิบัติและการสะท้อนกลับ โดยการปฏิบัติมีขั้นตอนที่ผู้ร่วมวิจัยต้องทดสอบการปฏิบัติและค้นหาข้อเท็จจริง ส่วนการสะท้อนกลับ มีขั้นตอนทำความเข้าใจข้อมูลร่วมกันและการวางแผนในการปฏิบัติ (peter and Hilary,2008, pp. 1-4) มากำหนดวิธีการวิจัยให้สามารถสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย เพื่อร่วมกันพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รายละเอียดโดยสรุปแสดงในแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

พื้นที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่อง “การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : โรงเรียนวัดหนองตะครอง” เป็นการวิจัยในระดับโรงเรียน (school-wide)

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมกระบวนการวิจัย โดยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย บุคคลภายในและบุคคลภายนอกสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดหนองตะครอง จำนวน 52 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1) แบบสำรวจ (Survey Guideline) ใช้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล 4) ด้านนักเรียน 5) ด้านสื่อการเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้

2) แบบสังเกต (Observation form) ใช้ทำการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยใช้แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation)

3)แบบสัมภาษณ์ (Interview Guideline) กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ร่วมโครงการที่มีต่อการปฏิบัติการดำเนินโครงการ ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

4) เทคนิคการประชุมกลุ่ม กำหนดให้ใช้เทคนิค SWOT Analysis ในการวิเคราะห์สภาพ

แวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การเตรียมการก่อนปฏิบัติการวิจัย การปฏิบัติการวิจัย และการสรุปผลการวิจัย โดยการปฏิบัติการวิจัย มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

ส่วนที่ 1 การเตรียมการก่อนปฏิบัติการวิจัย

1. การเตรียมข้อมูล ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย เพื่อใช้เป็นรอบความรู้ในการวิจัย และนำไปสู่การออกแบบการวิจัย (Research Design) เพื่อระบาคำถามวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย ขอบเขตการวิจัย วิธีวิทยาในการวิจัย พร้อมเครื่องมือในการวิจัยที่ชัดเจน

2. การเตรียมคน ชี้แจงทำความเข้าใจทีมงาน ได้แก่คณะครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปรึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกันตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การทำความเข้าใจคำถาม จากแบบสำรวจ และเทคนิคการสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูลก่อนลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลจริง

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติการวิจัย

กำหนดขั้นตอนการศึกษาในพื้นที่วิจัยแบ่งออกเป็น 2 วงจร วงจรละ 4 ขั้นตอน ดังนี้

วงจรที่ 1

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการวางแผน (Plan)

ระยะที่ 1 สำรวจข้อมูลของโรงเรียนวัดหนองตะครอง เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ ความคิดเห็นของคณะครูเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปรึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนวัดหนองตะครอง

ระยะที่ 2 การกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Action) การปฏิบัติตามแผนการดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นไปตามความพร้อมและความต้องการของ คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปรึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

โดยแต่ละทีมที่รับผิดชอบนำแผนปฏิบัติการไปปฏิบัติ ในระหว่างช่วงเดือนมิถุนายน – กันยายน 2558 การดำเนินในขั้นตอนนี้มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการกำหนดแนวทางปฏิบัติ 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ 3) ขั้นตอนการประเมินและสรุปผล โดยแต่ละทีมได้วางแผนกำหนดแนวปฏิบัติตามแผนที่จัดทำขึ้น และได้ร่วมกันปฏิบัติ โดยมีทีมแกนนำประสานงานการดำเนินงาน และให้ผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนบันทึกบันทึกส่วนตัว (personal journal) เป็นรายสัปดาห์ ใน 5 ประเด็น ดังนี้ 1) กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 2) กิจกรรมที่ไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3) การเปลี่ยนแปลงหลังจากปฏิบัติกิจกรรม 4) องค์ความรู้ที่ได้จากการร่วมวิจัย 5) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรม จากนั้นทีมแกนนำสังเกตผลการปฏิบัติในขั้นตอนที่ 3 นี้เกี่ยวกับจุดเด่น จุดบกพร่อง และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข มีการพบปะเสวนาเพื่อประเมินผลความก้าวหน้าของการดำเนินงาน (formative evaluation) และปรับปรุงแก้ไข เดือนละ 1 ครั้ง ในแต่ละครั้งนำเอาบันทึกส่วนตัวมาาร่วมแลกเปลี่ยน

เปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการบันทึกผลการประเมินความก้าวหน้าและปรับปรุงแก้ไขในแต่ละครั้งด้วย

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกต (Observation) ผู้ร่วมวิจัยทำการสังเกตขณะปฏิบัติโครงการโดยใช้แบบสังเกต เพื่อบันทึกข้อมูลสิ่งที่ปรากฏขึ้น ตามการวางแผนหรือตามสถานการณ์ที่ปรากฏ โดยมีเป้าหมายเพื่อนำผลการบันทึกข้อมูลมาประมวลผลเพื่อประเมินโครงการ โดยมีการสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อประเมินพฤติกรรม การมีส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมวิจัย ปัญหาอุปสรรค และการปรับปรุง และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ถึงความรู้สึกในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (Reflection) ขั้นตอนนี้เป็นการนำผลจากการสังเกตในการปฏิบัติโครงการหรือกิจกรรมของผู้ร่วมวิจัย และผลการสะท้อนความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมกิจกรรม นำมาสะท้อนผลต่อที่ประชุมผู้ร่วมวิจัย เพื่อร่วมกันประเมินผลการดำเนินโครงการ ประกอบการตัดสินใจเพื่อสรุปถึงความสำเร็จ ความล้มเหลว ข้อจำกัด และการให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป และให้ผู้ร่วมวิจัยได้มีการปรับปรุงแผนการปฏิบัติการดำเนินการปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลในวงจรที่ 2

วงจรที่ 2

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนใหม่ (Re-Planning) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการจำนวน 2 วัน ภายในเดือน ตุลาคม 2558 ณ โรงเรียนวัดหนองตะครอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อถอดบทเรียน ศึกษา ทบทวนผลการดำเนินงานและจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่ ซึ่งการดำเนินการในขั้นตอนนี้มี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์สภาพที่เคยเป็นมา สภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง 2) ขั้นตอนการกำหนดปัญหาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา 3) ขั้นตอนการประเมินประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข 4) ขั้นตอน

ตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการ/โครงการใหม่ 5) ขั้นตอนการประเมินและสรุปผล โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันทบทวนผลการปฏิบัติงานทั้งหมดที่ผ่านมา และร่วมกันวางแผนใหม่ในกิจกรรมของโครงการที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จากนั้นก็นำสู่การปฏิบัติ โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยทั้งหมด ร่วมกันวิเคราะห์ วิพากษ์ ผลการดำเนินงานในแต่ละประเด็นของปัญหาโดยภาพรวม และร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาในภาคเรียนที่ 2 โดยเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องการดำเนินงานต่อเนื่องและแต่ละทีมร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการในประเด็นปัญหาที่เลือก โดยมีการกำหนดสภาพปัจจุบันของปัญหา สภาพที่คาดหวังให้เกิดขึ้น แนวทางการแก้ปัญหา ทั้งนี้มีการนำเสนอเพื่อร่วมกันวิพากษ์ ปรับปรุงแก้ไข แล้วผู้วิจัยนำมารวบรวม จัดทำเป็นเอกสารมอบให้ผู้ร่วมวิจัยทุกคน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติใหม่ (Re-acting) โดยแต่ละคนนำแผนปฏิบัติการใหม่ที่จัดทำขึ้นไปลงมือปฏิบัติ ในช่วงระยะเวลาระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2558 – มีนาคม 2559 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำแผนปฏิบัติการใหม่ที่จัดทำขึ้นไปปฏิบัติให้บรรลุผล ซึ่งการดำเนินการมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนกำหนดแนวทางปฏิบัติ 2) ขั้นตอนปฏิบัติกิจกรรม 3) ขั้นตอนการประเมินและสรุปผล โดยได้ปฏิบัติตามแผนที่จัดทำขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตผลใหม่ (Re-observing) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจำนวน 2 วัน ภายในเดือนเมษายน 2559 ณ โรงเรียนวัดหนองตะครอง เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้น (Summative evaluation) ทั้งผลที่คาดหวังและที่ไม่คาดหวัง และการตีความปรากฏการณ์ต่าง ๆ จากกิจกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติงานว่าต้องค้ความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่ หรือเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่อะไรบ้าง

เกี่ยวกับพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการดำเนินการมี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการกำหนดรูปแบบและวิธีการ 2) ขั้นตอนการนำเสนอรายงาน 3) ขั้นตอนการประเมินและสรุปผล โดยแต่ละทีมงานโครงการจัดประชุม ประเมิน หรือ เกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการสังเกตผลใหม่ และมอบหมายให้ทีมแกนนำดำเนินการสังเกตผลใหม่ ได้แก่ ร่วมกันประเมินผลที่เกิดขึ้น (summative evaluation) ทั้งผลที่คาดหวังและผลที่ไม่คาดหวัง และร่วมกันตีความสิ่งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกระบวนการปฏิบัติงานว่า ต้องค้ความรู้ใหม่ หรือเกิดการเรียนรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอะไรบ้าง

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผลใหม่ (Re-reflecting) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจำนวน 2 วัน ภายในเดือนเมษายน 2559 ณ โรงเรียนวัดหนองตะครอง มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข แล้วผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เขียนเป็นสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาโดยรวม ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข แล้วจัดทำเป็นเอกสาร สำหรับการดำเนินการในขั้นตอนนี้ มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการสังเคราะห์ความรู้ 2) ขั้นตอนการนำเสนอรายงาน 3) ขั้นตอนการประเมินและสรุปผล โดยร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด รวมทั้งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข โดยทีมแกนนำเป็นผู้นำเสนอ สิ่งที่ทำสำเร็จ และสิ่งที่ทำไม่สำเร็จ สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น จุดเด่น จุดบกพร่อง และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

ส่วนที่ 3 การสรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย จากการปฏิบัติการวิจัยจนได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและครบถ้วนตามกระบวนการวิจัยที่ออกแบบไว้ ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาเรียบเรียง วิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผลอย่างเป็นระบบ โดยยึดการเขียนสรุปรายงานบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริง และการอภิปรายผลอิงหลักวิชาการเพื่อให้เกิดแนวคิดที่หลากหลายทั้งที่สนับสนุน ขัดแย้งผลการศึกษา รวมถึงการเกิดความรู้ใหม่ เพื่อประโยชน์แก่ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 2 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ห้องเรียนและห้องประกอบต่าง ๆ ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วัสดุครุภัณฑ์ภายในอาคารเรียนและอาคารประกอบอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมใช้งาน แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนการสอน สื่อประกอบการเรียนการสอนไม่เพียงพอ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ครูขาดทักษะการผลิตสื่อ ใช้สื่อเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ครูขาดทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูขาดทักษะการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนการสอน ครูขาดทักษะการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอกและครูไม่ครบชั้น

2. ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนวัดหนองตะครองได้ดังนี้

2.1 ผลจากการดำเนินโครงการความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนวัดหนองตะครองพบว่า การจัดทำคู่มือขอบข่ายงานทั้ง 4 ฝ่าย ส่งผลให้คณะครูและบุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอน เมื่อจัดทำคู่มือบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งชี้แจงอธิบาย ส่งผลให้คณะกรรมการมีความเข้าใจและพร้อมที่จะร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนาด้านต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้จากกิจกรรมแห่เทียนพรรษาเพื่อจัดหาทุนการศึกษา ได้รับความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมเป็นอย่างมาก สำหรับกิจกรรมผ้าป่านางฟ้าทิมแก่นนำโครงการความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนวัดหนองตะครองทุกคน รู้สึกพึงพอใจกับจำนวนเงินผ้าป่านางฟ้า นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมกิจกรรมผ้าป่านางฟ้าทิมแก่นนำมีความเห็นร่วมกันว่าเป็นกิจกรรมที่ดี

2.2 ผลจากการดำเนินโครงการการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า หลังจากการนำหลักสูตรสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้การดำเนินการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตร แต่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบผังมโนทัศน์นั้น รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้อยังไม่สมบูรณ์ ยังไม่เป็นที่ยอมรับ ของคณะผู้ประเมินจากภายนอกสถานศึกษา คณะครูจึงต้องนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบผังมโนทัศน์ที่ทดลองสอนแล้ว มาปรับปรุงรูปแบบให้เป็นแผนการสอนที่สมบูรณ์ ตามรูปแบบที่สำนักงานเขตพื้นที่กำหนด

2.3 ผลจากการดำเนินโครงการโครงการปรับการเรียน เปลี่ยนการสอน พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้น และตั้งใจเรียน สำหรับการปรับเปลี่ยนชั้นเรียน ในการจัดการเรียนรู้อย่างไรวิชา ศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา การ

งานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อให้จำนวนนักเรียนมีมากพอสำหรับการจัดการเรียนการสอน แบบควบชั้นเรียนเป็นช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4- 6 นอกจากนี้การจัดกิจกรรมอุ่นเครื่อง (Warm-up) ก่อนเริ่มการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้สมองตื่นตัวเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้วิชาต่อไป ส่งผลให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนทุกชั่วโมง

2.4 ผลจากการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า การดำเนินการสำรวจความต้องการแหล่งเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และร่วมกันจัดทำและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ดังนี้ 1) การดำเนินการปรับปรุงสนามเด็กเล่น ที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรมไม่สามารถซ่อมแซมได้ มาดัดแปลงให้เป็นสนาม BBL จำนวน 8 ฐาน นั้น ได้รับความสนใจจากนักเรียนเป็นอย่างมาก นักเรียนชอบฐานที่ทำท่าย ฐานที่ปฏิบัติกิจกรรมยากนักเรียนโตหรือนักเรียนที่แข็งแรงทำได้ นักเรียนคนอื่นๆ ก็จะทำให้ความสนใจ และไปฝึกปฏิบัติจนทำได้ 2) การดำเนินการปรับปรุงสนามกีฬา จนพร้อมใช้งาน และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้บริการช่วงหลังเลิกเรียน 3) การดำเนินการปรับปรุงห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต จัดทำลานการจัดกิจกรรมเกมการแข่งขันภายในห้องสมุด ให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมในช่วงพักกลางวัน 4) การดำเนินการปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์ สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ชั้นเรียน เพื่อให้ นักเรียนสามารถฝึกฝนการใช้คอมพิวเตอร์ได้ตลอดเวลา ทั้งในด้านการเรียนและการศึกษาค้นคว้า 5) การดำเนินการจัดทำห้องวิทยาศาสตร์ จัดหาอุปกรณ์การทดลองทางวิทยาศาสตร์ และปรับปรุงห้องเรียนให้เอื้อต่อการทดลองทางวิทยาศาสตร์ 6)

การดำเนินการจัดทำลานธรรมเพื่อดำเนินกิจกรรมวิถีพุทธ 7) การดำเนินการปรับปรุงโรงอาหารให้สะอาดถูกสุขลักษณะ ปรับปรุงสถานที่ประกอบอาหาร โต๊ะสำหรับนั่งรับประทานอาหาร สถานที่ล้างภาชนะ 8) การดำเนินการจัดทำห้องพยาบาล โดยแยกเตียงผู้ป่วยชายและผู้ป่วยหญิง จัดหายาไว้สำหรับบริการนักเรียนที่ป่วย 9) การดำเนินการจัดทำโรงเพาะเห็ดโดยจัดทำระบบให้น้ำแบบสปริงเกอร์ เพื่อให้สะดวกและประหยัดเวลาในการให้น้ำ10) การดำเนินการปรับปรุงห้องส้วมและสร้างสุขนิสัยการใช้ส้วมให้กับนักเรียน 11) การดำเนินการปรับปรุงห้องเรียน ให้มีสื่อและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทุกห้องเรียน และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับคณะครูเกี่ยวกับวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในชั้นเรียน

2.5 ผลจากการดำเนินโครงการโครงการจัดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัด พบว่า การนำนโยบายสู่การปฏิบัติโดยนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการขับเคลื่อนนั้น ส่งผลให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพทุกกิจกรรม ดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมโครงการโรงเรียนสุจริตในช่วงเวลา 15.00 น. -16.00 น. วันจันทร์และวันอังคาร ของแต่ละสัปดาห์นั้น สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี 2) การดำเนินกิจกรรมโครงการวิถีพุทธ การสวดมนต์ นั่งสมาธิ สมาทานศีล 5 และแผ่เมตตา ตอนเช้าทุกวัน ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เรียบร้อย และเข้าใจในหลักธรรม ศีล 5 ข้อ สำหรับกิจกรรมการนำอาหารไปร่วมทำบุญถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ณ วัดหนองตะครอง ทุกวันพระ และร่วมกันพัฒนาวัดหนองตะครอง นั้น ส่งผลให้นักเรียนปรับปรุงพฤติกรรมในการมาวัด นักเรียนมีมารยาทเข้าร่วมกิจกรรมอย่าง

เป็นระเบียบ การสวดมนต์ทำวัตรเย็น เวลา 15.00-16.00 น. ทุกวันศุกร์ทุกสัปดาห์ ทำให้นักเรียนจำบทสวดมนต์ได้ และสวดมนต์อย่างตั้งใจ มีนักเรียนส่วนน้อยที่ขาดสมาธิ สำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางศาสนา นั้น คณะครูมีความคิดเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ดี ส่งเสริมและปลูกนิสัยการเสียสละเพื่อส่วนรวม 3) การดำเนินกิจกรรมดาวรุ่งมุ่งสู่ทีมชาติเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน และรองรับการแข่งขันกีฬาประจำตำบลหนองตากยา 4) การดำเนินกิจกรรมโครงการ EBE (English Bilingual Education) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนด้านภาษาอังกฤษ นั้น ถึงแม้ว่าการดำเนินการยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากพื้นความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษนักเรียนน้อยมาก จึงไม่สามารถเรียนรู้เนื้อหาในรายวิชา ศิลปะ สังคมศึกษาและวิทยาศาสตร์ได้ จึงได้ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูภาษาอังกฤษเข้าสอนควบคู่กับครูที่สอนวิชา ศิลปะ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ซึ่งครูที่สอนประจำวิชาอธิบายเนื้อหา ส่วนครูภาษาอังกฤษ ฝึกออกเสียงคำศัพท์ที่น่าสนใจให้นักเรียนฝึกออกเสียง

อภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมกับชุมชน ผลจากการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างคณะครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ที่ปรึกษาคณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครอง พบว่าการดำเนินโครงการพัฒนาทั้ง 5 โครงการ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุกขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนวัดหนองตะครอง การร่วมกันวางแผนการร่วมกันออกแบบโครงการ และการนำโครงการลง

สู่การปฏิบัติร่วมกัน การประเมินผล ร่วมกันอภิปรายเสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งก่อนเริ่มดำเนินการ ในลักษณะของการสนทนากลุ่มอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อนำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะประเด็นต่างๆ มาใช้ในการจัดทำโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้คณะกรรมการสถานศึกษา ที่ปรึกษาคณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเกิดความตระหนัก เกิดความสามัคคีในชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ได้เสนอแนวทางในการจัดการศึกษาของชุมชนไว้ว่า จัดการศึกษาโดยยึดถือหลักการที่จะระดมทรัพยากรทุกอย่าง โดยการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน และองค์กรต่างๆ จึงจะเป็นแนวทางที่ทำให้เกิดการจัดการศึกษาของชุมชนได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977) ผู้ริเริ่มทฤษฎีการมีส่วนร่วม กล่าวว่าการมีส่วนร่วมต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการ 4 กระบวนการคือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม (Decision-Making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ในระยะเริ่ม การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม
- 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดยการให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ
- 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคมหรือโดยส่วนตัว
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบ นอกจากนั้นผลจากการร่วมมือของชุมชนจะปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน

ในพื้นที่เกิดความรักความร่วมมือในชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) จากการวิจัย พบว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของคณะครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปรึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ในทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินโครงการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกฝ่ายต้องเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน
- 2) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรสร้างเป็นเครือข่ายครอบคลุมทั้งคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ผู้นำท้องถิ่น โดยการขับเคลื่อนของผู้บริหารสถานศึกษา และควรมีกระบวนการให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือการดำเนินงานในทุกขั้นตอน
- 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการสถานศึกษาควรมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 4) การนำโครงการพัฒนาไปใช้ควบคู่กับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควร

ปรับให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) โรงเรียนควรนำผลการวิจัยไปขยายผลหรือจัดทำเป็นแผนนโยบายดำเนินงานของโรงเรียน
 - 2) โรงเรียนขนาดเล็ก ควรกำหนดนโยบายการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนางานเป็นนโยบายหลักของโรงเรียน
- #### ข้อเสนอแนะต่อชุมชน
- 1) ผู้นำชุมชนควรสร้างความตระหนักให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 - 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนงบประมาณให้ชุมชน หรืออำนวยความสะดวกประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้มีบทบาทอย่างเต็มที่ต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา
- #### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในด้านการพัฒนาวิชาการต่อไป
 - 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในระดับการศึกษาอื่นๆ
 - 3) ควรส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในระดับชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมชนุสสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กิตติภูมิ มั่งสุริย์ (2548). **ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียน ประถม ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขา การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

คณะวิทยาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2556).**การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในทักษะ การเรียน รู้ในศตวรรษที่ 21**. สรุปแนวทางการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โครงการอบรมและแลกเปลี่ยน เรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนและจิตวิทยาการสอน.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). **80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. พิมพ์ครั้งที่ 7.กรุงเทพฯ พี บาลานซ์ดีไซด์แอนปริ้นติ้ง.

ทีศนา แคมมณี. (2557). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนาผล. (2553). **หลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา : กระบวนทัศน์ใหม่ การพัฒนา**. กรุงเทพฯ : จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์.

วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์และกมลรัตน์ ฉิมพาลี. (2559). **ห้องเรียนแห่งอนาคต เปลี่ยนครูให้เป็นโค้ช**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

สถาพร พงษ์พิบูล. (2555). **“คุณภาพผู้เรียนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ QUALITY STUDENTS DERIVED FROM ACTIVE LEARNING PROCESS”** วารสารการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน –กันยายน.

สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ (2555). สร้าง **“ทักษะ”** ให้ผู้เรียนพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21. ปีที่ 4 ฉบับที่ 11 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ : พริกหวาน กราฟฟิค.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2555). รายงานการ ประเมิน คุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). **แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ครั้งที่ 2. ชุมชนุสสหกรณ์ การเกษตร แห่งประเทศไทย.

อภิสิทธิ์ บุญยา. (2553). การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนดีเด่นขนาดเล็ก : **การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎี ฐานราก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิต วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Cher, Hendricks. (2009). **Improving Schools Through Action Research** : A Comprehensive Guide for Education. University of West Georgia. Second Edition : Pearson Education, Inc.

Cohen, J.M. and Uphoff. N. Rural. (1977). **Development Participation** : Concept and Meas- ure for Project Design Implementation and Evaluation. New York :Cornell University

Peter, Reason and Hilary Bradbury. (2008). **The SAGE Handbook of Action Research** : Par ticipative Inquiry and practice. Second Edition : Sage Publications.

